

295/KI/SOWP/2013/SOKBT

Warszawa, 8 listopada 2013 r.

Sz. P. Irena Lipowicz
Rzecznik Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

Sieć Obywatelska – Watchdog Polska zajmująca się ochroną prawa do informacji otrzymuje od obywateli i obywaterek niepokojące sygnały dotyczące **braku przejrzystości w finansowaniu nauki**. Dotyczy to przede wszystkich projektów, które otrzymały dofinansowanie na podstawie ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki. Wiemy, że Rzecznik Praw Obywatelskich zajmowała się tą kwestią w kontekście dostępu do informacji na temat danych recenzentów i ekspertów oceniających wnioski o dofinansowanie, a więc brzmieniem art. 15 ust. 3 powołanej ustawy (m.in. w korespondencji z Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego). **W naszym piśmie chcielibyśmy zwrócić uwagę na inny aspekt - a mianowicie brak dostępu do informacji określonych w art. 15 ust. 1 ustawy.**

Przepis ten **mówi że wnioski, recenzje, umowy i raporty z realizacji zadań finansowanych ze środków na naukę stanowią tajemnicę przedsiębiorstw w rozumieniu przepisów o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji**. Instytucje, które przekazują grantobiorcom pieniądze z tytułu działalności naukowej, stosują ten przepis formułując tezę, że ograniczenie zawarte w powołanym przepisie ma charakter bezwzględny. Odmawiają więc dostępu np. **do pełnej**

treści umów zawartych pod reżimem ustawy o zasadach finansowania nauki. Podobne ograniczenie dotyczy raportów z kontroli realizacji zadania oraz treści złożonych wniosków, będących podstawą rozstrzygnięcia konkursu dotacyjnego.

Należy odnotować z niepokojem, że również sądownictwo administracyjne zdaje się interpretować ten przepis wyłączając co do zasady możliwość dostępu do informacji na temat gospodarowania mieniem publicznym w aspekcie finansowania nauki. W wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 10 stycznia 2010 (II SAB/Wa 360/12) niejako na marginesie sprawy stwierdzono, że *„Mając na względzie powyższe uregulowania [art.15 ust. 1 ustawy] przyjąć należy, że nawet gdyby uznać informacje określone w (...) wniosku (...) za stanowiące informacje publiczne, to prawo do nich byłoby ograniczone ze względu na wskazaną w cytowanym przepisie tajemnicę. Ograniczenie takie jest przewidziane w art. 5 ustawy o dostępie do informacji publicznej.”*

W naszej ocenie, przepis ten **nie może być traktowany jako samoistna podstawa wyłączenia dostępu do informacji publicznej** gdyż odwołuje się w tym zakresie do **odpowiedniego przepisu ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji**. Zgodnie z treścią art. 11 ust. 4 ustawy Według tego przepisu, za taką tajemnicę może być uznana określona informacja (wiadomość), **jeżeli spełnia łącznie trzy warunki** ma charakter techniczny, technologiczny, handlowy lub organizacyjny przedsiębiorstwa, nie została ujawniona do wiadomości publicznej, a także podjęto w stosunku do niej niezbędne działania w celu zachowania poufności (por Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2000 r., I CKN 304/00). Instytucje udzielające dofinansowania, odmawiając udostępnienia informacji wymienionych w art. 15 ust. 1 ustawy **nie przeprowadzają oceny dotyczącej zaistnienia pierwszej przesłanki, czyli czy rzeczywiście zastrzeżona** informacja posiada charakter techniczny, technologiczny, handlowy lub organizacyjny przedsiębiorstwa. W odpowiedziach udzielonych przez te instytucje **brak jest również informacji potwierdzającej, że grantobiorca złożył stosowne zastrzeżenie.**

Wydaje się zatem, że odwołanie się w treści art. 15 ust. 1 ustawy o zasadach finansowania nauki oznacza jedynie, że do określenia czy żądane informacje stanowią tajemnice przedsiębiorstwa decydują kryteria przedstawione w art. 11 ust. 4 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. **Z uwagi na okoliczność, iż jedynie przedsiębiorca jest w stanie określić, który przejaw jego działalności może zostać chroniony tajemnicą, nie jest wskazane by przepis art. 15 ust. 1 ustawy o zasadach nauki mógł być podstawą do automatycznego wyłączenia danych informacji z możliwości swobodnego kształtowania swoich tajemnic przez przedsiębiorcę.** Uniezależnienie od jego woli objęcia ochroną danej sfery jego działalności stanowiłoby zbyt daleką ingerencję w sferę wolności prowadzenia działalności gospodarczej.

Ustawodawca ustanowił ponadto w przepisach ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych zasadę jawności gospodarowania mieniem publicznym, wprowadzając m.in., ograniczenie możliwości kształtowania klauzul umownych ustalających ograniczenie w dostępie do informacji związanych z gospodarowaniem mieniem publicznym ze względu na tajemnicę przedsiębiorcy (art. 35). **Ustalił tym samym, że ograniczenie dostępu do informacji z tego tytułu może mieć miejsce tylko w uzasadnionych indywidualnie przypadkach. Ustalenie, tak jak czynią to instytucje zarządzające środkami na naukę, że przepis art. 15 ust. 1 ustawy o zasadach finansowania nauki w każdych okolicznościach wyłącza dostęp do informacji, bez odwoływania się do warunków określonych w treści art. 11 ust. 4 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji oraz zasadzie wyrażonej w art. 35 ustawy o finansach publicznych stanowi błędną interpretację i ogranicza w sposób dalece nieproporcjonalny dostęp do informacji publicznych związanych z finansowaniem nauki.**

Kolejnym aspektem związanym z treścią art. 15 ust. 1 ustawy jest okoliczność, że **nie wszystkie podmioty otrzymujące środki finansowe na jej podstawie są przedsiębiorcami**, a nieprowadzącymi działalności gospodarczej organizacjami pozarządowymi, instytucjami oświatowymi lub osobami fizycznymi. Uwzględnianie tych kategorii podmiotów w definicji przedsiębiorcy, wydaje się więc nadużyciem tego pojęcia

Zwracamy również uwagę, że w przepisach regulujących dofinansowanie innych obszarów ze środków publicznych, takie zasady ograniczające *in gremio* informacje na temat dysponowania majątkiem Skarbu Państwa lub majątkiem komunalnym, nie zostały wprowadzone. **Taki stan rzeczy powoduje, że różne podmioty traktowane są w nierówny i dyskryminujący sposób, a konstytucyjne prawo do informacji publicznej podlega zbyt dalekiemu i nieuzasadnionemu specyfiką sprawy ograniczeniu.**

Z powołanych wyżej powodów, zwracamy się do Pani Rzecznik o zajęcie stanowiska w sprawie, a w razie uznania naszych argumentów za słuszne, o rozważenie skierowania do Trybunału Konstytucyjnego wniosku o stwierdzenie nieważności tak rozumianego art. 15 ust. 1 ustawy o finansowaniu nauki z art. 31 ust.3 oraz 61 ust. 3 Konstytucji RP.

Szymon Osowski
Prezes Zarządu

Katarzyna Batko-Tołuć
Wiceprezeska Zarządu